

Київський національний університет культури і мистецтв

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І ПЕДАГОГІКИ

	Назва дисципліни	Філософія науки і методологія наукових досліджень	
	Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий), PhD	
	Галузь знань	02 Культура і мистецтво	
	Спеціальність	029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	
	Освітньо-наукова програма	Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	
	Форма навчання	денна	
	Адреса викладання	вул. Євгена Коновальця, 36	
	Кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра філософії і педагогіки	
	Семестри	I	
	Обсяг	Загальна кількість годин	150
		Кількість кредитів	5
		Лекції	32
		Практичні заняття	8
		Самостійна робота	110
Форма звітності	іспит (I семестр)		
Тип дисципліни (обов'язкова/вибіркова)	Загальна-нормативна дисципліна (обов'язкова)		
Мова навчання	українська		
Викладач	Безклубенко Сергій Данилович		
Контактна інформація	Kf919@ukr.net		
Програма дисципліни	https://elearn.knukim.edu.ua/course/view.php?id=2390		

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

загальні:

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.
- ЗК03. Здатність застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях у науковій діяльності.
- ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

спеціальні:

- СК02. Фундаментальне знання філософії інформації, теорії соціальної комунікації, теоретико-методологічних засад розвитку інформатики, документознавства, бібліотекознавства, архівознавства, суміжних наук соціокомунікативного циклу.
- СК08. Здатність розробляти програму та виконувати складні наукові дослідження з використанням широкого кола якісних і кількісних методів та високоспеціалізованого інструментарію прикладного аналізу.

МЕТА, ЗАВДАННЯ І ЦІЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: підготовка аспірантів до проведення наукових досліджень в галузі культурології.

Завдання: оснащення аспірантів 1) знаннями основних закономірностей людського пізнання як процесу відображення у свідомості явищ об'єктивної та суб'єктивної реальності, когнітивних можливостей основних форм суспільної свідомості та засобів пізнання (філософії, науки, релігії, мистецтва, практичного досвіду, основні закони діалектичної та формальної логіки; 2) формування практичних навичок дослідження на основі апробованих методів та оволодіння основами вербального представлення результатів дослідження у формі тез, рефератів, доповіді, статті, дисертації, монографії.

Предмет: філософія науки (гносеологія) та методологія наукового дослідження.

Аспірант повинен **знати:** особливості суспільних та індивідуальних форм (засобів) пізнання, основні методи наукового дослідження, основні поняття та закони діалектичної та формальної логіки.

Аспірант повинен **вміти:** виявити існування наукової проблеми у досліджуваній галузі культури, обґрунтувати її актуальність та визначити стратегію вирішення шляхом аналізу тематично дотичної наукової літератури.

Результати навчання за дисципліною:

- ПРНЗ. Володіти та застосовувати фундаментальні знання філософії інформації, теорії соціальної комунікації, теоретико-методологічних засад розвитку інформатики, бібліотекознавства, архівознавства, суміжних наук соціокомунікативного циклу як методологічної бази власних наукових досліджень.
- ПРН9. Розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем предметної галузі.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

РОЗДІЛ 1. ПІЗНАННЯ, ЙОГО СУТНІСТЬ, ФОРМИ ТА ЗАСОБИ

ТЕМА 1.1. ПІЗНАННЯ ЯК ПРОЦЕС ВІДОБРАЖЕННЯ РЕАЛЬНОСТІ У ЛЮДСЬКІЙ СВІДОМОСТІ

Критичний огляд існуючих визначень. Аналіз етимології слова та предметного змісту поняття. Короткий екскурс в історію виникнення людської свідомості. Пізнання як базовий інстинкт та усвідомлена життєва потреба людини. Поняття «пізнання» та «свідомість».

Виникнення суспільної свідомості – початок людської історії. Суспільна та індивідуальна свідомість. Їх взаємозв'язки та «взаємодія».

ТЕМА 1.2. ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФІЇ, НАУКИ, МИСТЕЦТВА, РЕЛІГІЇ ТА ДОСВІДУ ЯК ФОРМ ТА ЗАСОБІВ ПІЗНАННЯ. МОДУСИ ПІЗНАННЯ: ЧУТТЄВЕ, ІНТЕЛЕГИБЕЛЬНЕ, «НАДЧУТТЄВЕ» (ЕКСТРАСЕНСОРИКА), ХУДОЖНЄ (МИСТЕЦЬКЕ)

Загальна характеристика сутності та специфіки форм суспільної та індивідуальної форм свідомості як засобів та носіїв результатів процесу пізнання. Чуттєве, мислительне та «надчуттєве» пізнання. Екстрасенсорика: міфи та реальність.

Види суспільної свідомості як засоби (джерела) пізнання. Порівняльний аналіз можливостей філософії, науки та мистецтва як засобів пізнання світу. Види індивідуальної свідомості як засоби пізнання. Порівняльна характеристика відчуття, сприйняття, уявлення (фантазії) та поняття як «інструментів» пізнання.

ТЕМА 1.3. ПОНЯТТЯ ТА ЗАКОНИ ДІАЛЕКТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Формальна логіка та діалектика як основа методології наукового дослідження. Основні поняття діалектики. Порівняльна характеристика законів діалектики та формальної логіки. Своєрідність («відмінність») формальної та діалектичної логік. Основні поняття діалектики та їх значення як інструментів пізнання. Порівняльна характеристика «законів» діалектики формальної логіки.

ТЕМА 1.4. ПОНЯТТЯ ТА ЗАКОНИ ФОРМАЛЬНОЇ ЛОГІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мислення як інструмент пізнання. Формальна логіка. Основні закони та правила оперування поняттями: (додавання, віднімання, множення, поділ, класифікація). Правила визначення понять. Судження та операції з ними. Правила («закони») формальної логіки та їх пізнавальна роль. «Софістика» як порушення правил логічного мислення.

**РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ФОРМИ
ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЙОГО РЕЗУЛЬТАТІВ**
**ТЕМА 2.1. НАУКОВІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ВІДМІННІСТЬ ВІД
МИСТЕЦЬКИХ**

Поняття методу та характеристика історичного еволюційного предметного змісту. Порівняльна характеристика наукового методу аналізу й синтезу (індукція та дедукція) та його відмінність від художнього (традукції, або метафори). Сутність системного методу дослідження та його відмінність від «комплексного підходу». Характеристика «допоміжних» методів («історичного», «біографічного», «мистецтвознавчого», «культурологічного» тощо).

**ТЕМА 2.2. НАУКОВА ПРОБЛЕМА, СПОСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ТА
ОБґРУНТУВАННЯ ЇЇ АКТУАЛЬНОСТІ**

Поняття «проблема», його предметний зміст. Відмінність наукових проблем від проблем «життєвських», виробничих, побутових тощо.

Критичний аналіз тематично дотичних наукових публікацій – шлях виявлення та обґрунтування актуальності наукових проблем.

**ТЕМА 2.3. ФОРМИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Залежність способу та форми представлення результатів дослідження від специфіки наукової дисципліни. Характеристика вербальних форм, характерних для гуманітарних наук, зокрема культурології. Особливості «жанрів» наукової літератури – повідомлення, тези, доповідь, реферат, стаття, монографія, дисертація.

ТЕМА 2.4. ДИСЕРТАЦІЯ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ ЯК НАУКОВОГО ТВОРУ

Структура дисертації. Зміст та «стильові» особливості текстів Вступу, Першого, Другого та подальших розділів. Вимоги ДАК України щодо змісту та оформлення дисертації. Організація роботи дисертанта в період підготовки (добір наукової тематично дотичної літератури, її аналіз; формування джерельної бази) та написання тексту («техніка та технологія» писемного викладу думок), апробація результатів (участь у наукових конференціях, публікація статей).

**ТЕМА 2.5. МОВА НАУКОВОГО ТВОРУ, ЇЇ ВІДМІННІСТЬ ВІД
ПОБУТОВОЇ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ**

Хибність уявлень про якусь особливу «академічну» мову.

Простота побудови, чіткість та ясність вираження думки – основна риса нормального наукового твору. Особливості лексики: змістовна точність і смислова ясність слів та понять, якими вони означаються.

Шкідливість надуживання іноземними (без потреби) словами, метафорами, термінами, запозиченими з суміжних наук, та «жаргонізмами», характерними для засобів масової інформації.

РОЗПОДІЛ ГОДИН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1.	Тема 2.3. Форми представлення результатів наукового дослідження	2
2.	Тема 2.4. Дисертація та її особливості як наукового твору	6
Усього годин		8

КОНТРОЛЬ ЗА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ АСПІРАНТІВ

Самостійна робота спрямована на закріплення та поглиблення знань, отриманих в процесі теоретичного вивчення дисципліни. Вона зорієнтована на формування у аспірантів базових наукових та професійних компетентностей та умінь, необхідних для самостійної роботи з літературою. Метою самостійної роботи є формування у майбутніх докторів філософії теоретичних та практичних підвалин для реалізації ними концепції «освіта впродовж життя». Виконання самостійної роботи дозволяє сформувавши індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти у процесі опрацювання ним предметного наповнення освітньої програми.

Основною формою контролю та оцінювання самостійної роботи є проведення контрольних заходів. Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять.

Під час лекційного заняття контроль за самостійною роботою здійснюється у формі короткого письмового опитування на початку або наприкінці лекції. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання, перевіряються на предмет їх виконання на кожній лекції. На лекційному занятті здійснюється перевірка опрацьованості матеріалів, що виносяться на самостійне вивчення в рамках попередньої теми.

Контроль за самостійною роботою здійснюється в усній формі (співбесіда, дискусія, обговорення, виконання завдань, що передбачають пошук нестандартних рішень, творчі наукові конференції тощо) під час проведення лекцій-конференцій та практичних занять.

Підсумковий контроль за самостійною роботою включає семестровий контроль. Навчальний матеріал, передбачений для опрацювання у формі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

Бали, отримані аспірантами за виконання самостійної роботи, враховуються при підрахунку загального рейтингового балу з дисципліни.

Критеріями оцінки результатів самостійної роботи є: оцінка рівня засвоєння аспірантом навчального матеріалу, що винесений на самостійне вивчення; умінь практичного використання отриманих теоретичних знань при виконанні практичних завдань; умінь правильного оформлення матеріалів, що засвідчують виконання самостійної роботи у належному обсязі та згідно з

висунутими вимогами.

В умовах запровадження дистанційної форми навчання перевірка самостійної роботи здійснюється у тестовій формі за допомогою електронних ресурсів на різних платформах та під час проведення занять в онлайн-форматі.

ВИДИ РОБІТ І ЗАВДАНЬ. ІНСТРУМЕНТАРІЙ НАВЧАННЯ

Види робіт для осмислення понять і практичного засвоєння курсу:

- підбір теоретичного матеріалу для проведення лекційного заняття;
- розробка належного методичного забезпечення, яке є найбільш відповідним даному матеріалу та сприяє його якісному засвоєнню студентською аудиторією;
- підготовка презентаційних матеріалів до лекції;
- проведення міні-лекції з наукової тематики, яка відповідає предмету наукового дослідження аспіранта;
- аналіз, обговорення та коментування лекцій колег;
- обговорення педагогічних задач (ситуацій), напрацювання варіантів їх розв'язання;
- обговорення провідного педагогічного досвіду України та світу;
- знайомство з історією становлення педагогічних ідей як джерелом сучасного інноваційного педагогічного досвіду.
- Індивідуальні завдання:
 - підготовка міні-лекції та презентації до неї;
 - підготовка педагогічних задач для обговорення в аудиторії;
 - підготовка короткої доповіді з висвітленням ідей та досвіду одного з представників педагогічної думки історії чи сучасності та обговорення цих ідей у форматі круглого столу.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Оцінювання (усних повідомлень і практичних завдань із питань курсу, аналізу наукової й навчально-методичної літератури, самостійна й індивідуальна робота за темами, виконання тестових завдань і т. ін.) здійснюється з позицій дотримання академічної доброчесності, ґрунтоване на чинних нормативних документах.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
84–89	B	добре	
74–83	C	задовільно	
66–73	D		
61–65	E		
21–60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з можливістю повторного складання
0–20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Безклубенко С. Д. Антидзюбінг, або «Не все те золото, що блищить...»: монографія. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2018. 746 с.
2. Безклубенко С. Д. Вступ до культурології. Київ : Альтерпрес, 2015. 507с.
3. Безклубенко С. Д. Мистецтво організації громадської думки: монографія. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2016. 398 с.
4. Безклубенко С. Д. Основи філософських знань: курс лекцій для слухачів Академії перукарського мистецтва та студ. мистецьких ВНЗ. Київ : КНУКіМ. 2007. 288 с.
5. Безклубенко С. Д. Політекономія мистецтва: навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2004. 249 с.
6. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
7. Філософія науки / за ред. І. С. Добронравової. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 255 с.
8. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Кушнарєнко Н. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства: навч. посібник. Харків : ХДАК, 2016. 330 с.
9. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ : Знання, 2008. 310 с.
10. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 178 с.
11. Яремчук В. Основи науково-дослідної роботи студентів: навч. посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 56 с.

Допоміжна

12. Lacourbe R. La guerre froide dans le cinéma d'espionnage. *Vingtième Siècle. Revue d'histoire*. 1985. №8. pp. 164-165. З. Фрейд «Психологія мас і аналіз людського о «Я».
13. Аверинцев С. «Морфологія культури» Освальда Шпенглера. 1968, С, 132-153.
14. Адорно Т., Хоркхаймер М. Діалектика Просвещения. Філософские фрагменты. Москва – Санкт-Петербург : Медиум, Ювента, 1997. 312 с.
15. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ : Критика, 2001. 271 с.
16. Аристотель. Метафізика. Москва : Рипол Классик, 2016. 384 с.
17. Аристотель. Поэтика. Минск : Литература, 1998. С. 1064-1112.
18. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс. 1971. 376 с.
19. Борхес Х. Л. Аватары черепахи. 1939.
20. Борхес Х. Л. Вечное состязание Ахилла и черепахи. 1932.
21. Борхес Х. Л. Одна из последних версий реальности. Санкт-Петербург, 1992.
22. Борхес Х. Л. Оправдание Псевдо-Василида. 1932.

23. Буало Н. Поэтическое искусство. Об искусстве и поэзии. Москва : Рипол Классик, 2016. 152 с.
24. Гароди Р. О реализме без берегов. Москва : Прогресс, 1966. 208 с.
25. Гегель Г.В.Ф. Наука логики. Москва : АСТ, 2019. 960 с.
26. Грушин Б. Мнения о мире и мир мнений. Москва : Праксис, 2011. 546 с.
27. Декарт Р. Рассуждение о методе. Москва : Азбука, 2018. 320 с.
28. Дидро Д. Племянник Рамо. Парадокс об актере. Москва : Азбука, 2007. 224 с.
29. Довгалецький М. Поетика. Сад поетичний. Київ : Мистецтво, 1973. 434 с.
30. Ингарден Р. Исследования по эстетике. Москва : Издательство иностранной литературы, 1962. 572 с.
31. Кант И. Критика способности суждения. Москва : Азбука, 2019. 448 с.
32. Кант И. Критика чистого разума. Москва : Азбука, 2018. 768 с.
33. Капица С. П. Интеллектуальные уловки. Критика современной философии постмодерна. Москва : Дом интеллектуальной книги, 2002. 248 с.
34. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. Москва : Алгоритм, 434 с.
35. Красуський М. Давність української мови. 1879.
36. Лем С. Сумма технологий. Москва : АСТ, 2016. 640 с.
37. Леонардо да Винчи. Трактат о живописи. Харьков : Фолио, 2013.
38. Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность. 2005. 432 с.
39. Лессинг Г. Э. Лаокоон, или о границах живописи и поэзии. Москва : Рипол Классик, 2016. 350 с.
40. Лобачевский Н. И. Геометрические исследования по теории параллельных линий. Москва – Ленинград : Издательство Академии Наук СССР, 1945. 176 с.
41. Лукач Д. Своеобразие эстетического. В 4-х тт. Москва : Прогресс, 1985-1987.
42. Лукрецій. Про природу речей. Київ : Дніпро, 1988.
43. Луначарский А. В. Пролетариат и искусство. URL: <http://lunacharsky.newgod.su/lib/o-kino/proletariat-i-iskusstvo/>
44. Маяковский В. Как делать стихи? Москва : Советский писатель, 1952.
45. Неизвестный Э. Гений на рынке искусств. *Искусство кино*. 1989. №12.
46. Ницше Ф. Эссе Номо. Антихрист. Москва : Азбука, 2011. 224 с.
47. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. 2020. 288 с.
48. Ніцше Ф. Людське, надто людське. Книга для вільних умів. Львів : Астролябія, 2012. 408 с.
49. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас. *Вибрані твори*. Київ : Основи, 1994. С. 15-139.
50. Платон. Апологія Сократа. Діалоги. Харків : Фоліо, 2017. 405 с.
51. Платон. Законы. Москва : Мысль, 1999. 832 с.
52. Плеханов Г. Письма без адреса. Искусство и общественная жизнь. Москва : Гослитиздат, 1965.

53. Плутарх. Демосфен і Цицерон. Київ : Дніпро, 1991. 448 с.
54. Поллліон М.В. Десять книг об архитектуре. Москва : Азбука, 2017. 320 с.
55. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Києво-Могилянська академія, 2016. 627 с.
56. Сенека. Моралісні листи до Луцилія. Львів : Апріорі, 2017. 552 с.
57. Спиркин А. Г. Сознание и самосознание. Москва : Издание политической литературы, 1972. 304 с.
58. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. Харків : Фоліо, 2018. 416 с.
59. Толстой Л. Что такое искусство? О Шекспире и о драме. Москва : Либроком, 2012. 240 с.
60. Фейербах Л. Сущность христианства. Москва : Мысль, 1965.
61. Фихте И. Речи к немецкой нации. Санкт-Петербург : Наука, 2009. 350 с.
62. Фрейд З. Психология масс и анализ человеческого «Я». Москва : Азбука, 2016. 192 с.
63. Цицерон М. Т. Об ораторском искусстве. Москва : Азбука, 2018. 496 с.
64. Чаадаев П. Философические письма, адресованные даме. Москва : Рипол Классик, 2016.
65. Шиллер Ф. Лірика. Драма. Харків : Фоліо, 2013. 510 с.
66. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление. Москва : Рипол Классик, 2016. 616 с.
67. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. Образ и действительность. Том 1. Андронум, 2020. 474 с.
68. Эйзенштейн С. Монтаж. Музей кино, 2000. 592 с.
69. Энгельс Ф. Анти-Дюринг. Диалектика природы. Москва : ЭКСМО, 2016. 832 с.
70. Юм Д. О человеческой природе. Москва : Азбука, 2016. 320 с.